

Vplyv procesnej aktivity sporových strán a uplatňovania sudcovskej koncentrácie konania na dokazovanie v civilnom sporovom konaní¹

The Impact of Procedural Activity of the Parties and the Application of Judicial Concentration of Proceedings on Evidence in Civil Litigation

Viktória Kol'veková

Abstract: *Judicial concentration of proceedings can be considered a sanction institute of the currently standardized civil dispute process in the conditions of the Slovak Republic. The possibility of its application by the court encourages the disputing parties to apply the means of procedural attack and procedural defense in a timely manner (with regard to the speed of proceedings and procedural economy), under the threat of disregarding delayed procedural acts. The liability of the parties to the dispute for the outcome of proceedings, with regard to the degree of their procedural diligence, has been raised to the level of a decisive factor in achieving a fair settlement of the dispute by the court. The essence of the paper is to define the impact of the procedural activity and the impact of the application of judicial concentration of proceedings on proving, which we consider to be the central stage of the litigation process, with regard to the scope and content of the evidentiary process.*

Key Words: *Civil Law; Proving; Judicial Concentration of Proceedings; Civil Dispute Process; the Code of Civil Contentious Procedure; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Sudcovskú koncentráciu konania možno považovať za sankčný inštitút aktuálne normovaného civilného sporového procesu v podmienkach Slovenskej republiky. Možnosť jej aplikácie zo strany súdu podnecuje sporové strany uplatňovať prostriedky procesného útoku a procesnej obrany včas (s ohľadom na rýchlosť konania a procesnú ekonomiu), a to pod hrozbou neprihliadania na oneskorené procesné úkony. Zodpovednosť spo-*

¹ Príspevok je vypracovaný a publikovaný v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0765/20 s názvom „Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve v kontexte moderných trendov a prebiehajúcej rekonštrukcie súkromného práva“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Peter Molnár, PhD.

rových strán za výsledok konania, s ohľadom na mieru ich procesnej diligencie, bola povýšená na úroveň rozhodujúceho faktora pre dosiahnutie spravodlivého rozhodnutia sporu súdom. Podstatou príspevku je definovať vplyv procesnej aktivity a vplyv aplikovania sudcovskej koncentrácie konania na proces dokazovania, ktoré považujeme za ťažiskové štádium sporového procesu, a to s ohľadom na rozsah a obsah dokazovania.

KLúčové slová: *Občianske právo; dokazovanie; sudcovská koncentrácia konania; civilný sporový proces; Civilný sporový poriadok; Slovenská republika.*

Úvod

Účelom prvej fázy civilného procesu, takzvaného základného (alebo nachádzacieho) konania, je dosiahnutie meritórneho rozsudového výroku, ktorým sa záväzne upravujú pomery sporových strán.² Úlohou súdu v civilnom sporovom konaní je teda rozsúdiť spor medzi žalobcom a žalovaným, a to na podklade skutkových zistení, získaných zákonom predpísaným spôsobom. Obstaranie skutkového základu je však v určujúcom rozsahu na pleciach sporových strán, ktoré svoj záujem na výsledku konania svedčiaceho v ich prospech preukazujú procesnou aktivitou zameranou na dokázanie pravdivosti a správnosti svojich tvrdení. K tomuto cieľu v rozhodujúcej miere prispieva procesné štádium dokazovania, ktoré by však bez dôkazných návrhov sporových strán ostalo len obsahovo nevyplnenou fázou sporového súdneho konania. Procesnú aktivitu sporových strán (nevyhnutne späť so zodpovednosťou strán sporu za výsledok konania), ktorá hrá hlavnú úlohu v rekodifikovanom sporovom procese, súd vyhodnocuje, okrem iného, aj s ohľadom na časové kritérium jej realizácie a nedôvodné omeškanie strán sankcionuje použitím ustanovení zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej len „Civilný sporový poriadok“) o sudcovskej koncentrácii konania. Dôraz v sporoch sa kladie na procesnú ekonomiu, rýchlosť a spravodlivosť poskytnutia súdnej ochrany a z tohto dôvodu, podľa nášho názoru, možno oneskoreným procesným úkonom strán sporu priznať procesné účinky len výnimočne, v odôvodnených prípadoch. Zodpovednosť sporových strán za výsledok konania nabrala v rekodifikovanom civilnom sporovom konaní nový rozmer, pričom súčasný spo-

² Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 77. ISBN 978-80-7400-629-6.

rový proces ovládajú pomerne prísne upravený prejednací princíp a princíp formálnej pravdy. Domnievame sa, že v čím čistejšej podobe sú uvedené princípy nastavené, tým väčší dôraz sa kladie na procesnú diligenciu strán sporu a vytráca sa z konania dôkazná iniciatíva súdu. Cieľom príspevku je poukázať na skutočnosť, ako miera procesnej aktivity strán sporu a uplatňovanie sudcovskej koncentrácie konania vplyvajú na rozsah a obsah dokazovania a následne na výsledok sporového konania. Osobitne sa v našom príspevku venujeme úvahe nad oneskoreným predložením listinného dôkazu.

1 Dokazovanie v civilnom sporovom konaní

Dokazovanie tvorí najdôležitejšiu, najrozsiahlejšiu a najnáročnejšiu časť civilného sporového konania a jeho relevancia je daná najmä tým, že výsledok dokazovania poskytuje súdu súbor poznatkov o skutkovej stránke veci. Peter Molnár poznamenáva, že predmetom zisťovania v civilnom procese nie je celá minulosť a recentná objektívna realita. Základné a prirodzené obmedzenie rozsahu zisťovania skutkového stavu, samozrejme, predstavuje relevancia tej-ktorej skutočnosti pre konanie a rozhodovanie súdu o konkrétnej procesnej situácii či o samotnej žalobe.³ Z výsledku dokazovania odvodzuje súd vo svojom ďalšom postupe autoritatívnu odpoveď na žalobný návrh žalobcu. Podstatou dokazovania je získanie množiny poznatkov tvoriacich skutkové závery a predstavujúcich platformu skutkového základu súdneho rozhodnutia, ktoré sú následne subsumuje pod zodpovedajúcu právnu normu, čím vytvorí tzv. dvojzáklad súdneho rozhodnutia, od ktorého sa odvíja meritórny výsledok sporu. Obsah a rozsah dokazovania je založený (až na niekoľko výnimiek) na procesnej aktivite strán sporu, ktoré sú zodpovedné za priebeh a výsledok konania. Súd je v sporoch viazaný prejednacím princípom a princípom formálnej pravdy, v zmysle ktorých sám aktívne nezisťuje skutočnosti dôležité pre rozhodnutie veci. Dôležitý korektív rigidného formalizmu predstavujú materiálne vedenie sporu a využívanie napríklad inštitútu dopytovacieho oprávnenia, ktoré však nemá znamenať inštrument pre vytváranie, ale len pre dotváranie skutkového stavu, aj to iba v nevyhnutnom rozsahu. Miroslava Kušnířiková v uvedenej súvislosti poznamenáva, že pri zohľadnení charakteristiky civilného sporového procesu

³ Bližšie pozri MOLNÁR, P. Skutkový základ súdneho rozhodnutia v skrátených konaniach a pri skrátených rozhodnutiach. In: P. VOJČÍK, P. KOROMHÁZ a E. VADAS, eds. *Košické dni súkromného práva II.* 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 667-668. ISBN 978-80-8129-088-6.

by sme mali účel tohto štádia (dokazovania) vidieť v línii, ktorá má viesť k preukázaniu sporných tvrdení strán, a nie k zisťovaniu toho, čo v spore vôbec tvrdené nebolo.⁴ Určujúcim faktorom pri stanovení rozsahu dokazovania je teda posúdenie realizované súdom, v akej miere si strany sporu splnili povinnosť tvrdenia právne významných skutočností. Čiastkové skutkové závery získava súd vykonávaním jednotlivých dôkazov, ktorých vzájomná nadväznosť a prepojenosť dáva súdu odpoveď na otázku, aký je skutkový stav posudzovanej spornej veci. Pre spravodlivé rozhodnutie sporového konania nie je nevyhnutné poznať skutočný stav veci,⁵ a ani nie je úlohou súdu pokúšať sa ho získať, aj napriek prípadnej procesnej pasivite strán. Bremená sporu zaťažujú žalobcu a žalovaného, ktorí realizáciou relevantných a včasných procesných úkonov poskytujú objem poznatkov, z ktorých súd kreuje skutkový základ rozhodnutia vo veci. Schopnosť a povinnosť strán tvrdiť a súčasne povinnosť podstatné a rozhodujúce tvrdenia pred súdom podporiť dôkazmi sú základným predpokladom pre úspech v spore. V danom kontexte Petr Lavický uvádza, že každá procesná strana vo svojom vlastnom záujme uvádza do konania skutočnosti zodpovedajúce skutkovým znakom právnych noriem, z ktorých pre seba odvodzuje právne následky, a navrhuje k nim dôkazy a, naopak, koriguje nepravdivé, neúplné či inak skreslené tvrdenia protistrany.⁶ Iná literatúra dopĺňa, že skutkové tvrdenia musí strana uvádzať pravdivo a úplne, pričom to však nestačí na splnenie povinnosti tvrdenia, keďže skutkové tvrdenia sa musia týkať prejednávanej veci v takom rozsahu a intenzite, ako vyplývajú zo skutočností požadovaných hmotnoprávnou úpravou – zákon tak požaduje, aby boli rozhodujúce a podstatné pre spor.⁷ Limitáciu v tomto ohľade predstavuje tiež časové kritérium; Civilný sporový poriadok kladie dôraz na „včasnosť“ predkladania protiedokov procesnej obrany a procesného útoku.

⁴ Bližšie pozri KUŠNÍRIKOVÁ, M. Prejednací princíp v civilnom procese. In: L. SIVÁČKOVÁ, ed. *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave: 2. ročník* [CD-ROM]. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 228. ISBN 978-80-8054-825-4.

⁵ Pozn.: Hoci ideálom je rozhodovať na základe skutkového stavu, ktorý čo najviac zodpovedá realite.

⁶ Bližšie pozri LAVICKÝ, P., E. DOBROVOLNÁ, R. DÁVID, M. HRDLÍČKA, R. CHALUPA a T. PONDIKASOVÁ. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2014, s. 52. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 499. ISBN 978-80-210-7601-3.

⁷ Bližšie pozri LUKÁČIKOVÁ, P. a J. ZÁMOŽÍK. *Vývojové tendencie princípov civilného procesu po rekodifikácii civilného práva procesného*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2016, s. 85. ISBN 978-80-224-1568-2.

Dokazovanie považujeme za kľúčovú časť civilného procesu, bez realizácie ktorej nie je súd spôsobilý dospieť ku konečnému rozhodnutiu; samotné dokazovanie teda môžeme označiť za „proces v procese“. Napriek tomu, že sporový proces je ovládaný princípom arbitrárneho poriadku,⁸ ktorý je považovaný za jeden z ťažiskových princípov rekonštruovaného sporového procesu,⁹ dokazovanie je tou (sú)časťou sporového konania, ktorej realizácia a priebeh zásadným spôsobom vplyva na jeho výsledok. Súd musí v konaní s „plnou štruktúrou“ dokazovanie vykonať v každom konaní, samozrejme, v intenzite a rozsahu zodpovedajúcim skutkovej a právnej zložitosti sporu.

Primárne je miera dokazovania obmedzená dôkaznými návrhmi sporových strán, hoci nevyhnutne dodávame, že nie je povinnosťou súdu vykonať všetky navrhnuté dôkazy. Ak teda vychádzame z predpokladu, že miera dokazovania sa primárne odvíja od dôkaznej iniciatívy strán sporu, musíme tiež doplniť, že súd má rozhodujúce slovo v tom, aký bude konečný rozsah dokazovania. Odôvodnenie nevykonania vybraných dôkazov však súd musí dostatočne a presvedčivo obsiahnuť v konečnom rozsudku, so zreteľom na skutočnosť, že ak súd nevykoná navrhnutý dôkaz, ktorý má pre meritórny výsledok sporu význam, porušuje tým právo strany na spravodlivý proces a právo strany na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.¹⁰ Dôvody nevyhovenia dôkaznému návrhu zo strany súdu klasifikuje Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí tak, že *„nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno založiť len tromi dôvodmi. Prvým je argument, podľa ktorého tvrdená skutočnosť, ku ktorej overeniu alebo vyvráteniu je navrhnutý dôkaz bez relevantnej súvislosti s predmetom konania; ďalším je argument, podľa ktorého dôkaz neoverí/nevyvráti tvrdenú skutočnosť, čiže vo väzbe na toto tvrdenie nedisponuje vypovedacou potenciou. Nakoniec, tretím je nadbytočnosť dôkazu, t.j. argument, podľa ktorého určité tvrdenie, ku ktorého overeniu alebo vyvráteniu je dôkaz navrhovaný, bolo už doterajším konaním bez dôvodných pochybností overené alebo vyvrátené. Ak*

⁸ Pozn.: Princíp arbitrárneho poriadku (alebo tiež jednotnosti konania) znamená, že konanie tvorí od začatia až do vydania rozhodnutia jeden celok, v ktorom nie je záväzne stanovený sled či postup procesných úkonov. Tento postup je stanovený iba rámcovo, tak, ako je daný logikou veci; v podstate ho určuje súd (preto tiež arbitrárny alebo ľubovoľný poriadok). Bližšie pozri WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 77. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁹ Bližšie pozri *Dôvodovú správu k zákonu č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok*.

¹⁰ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 168/2019*.

tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s článkom 46 ods. 1 a článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré garantujú pre stranu sporu ústavné právo na spravodlivý proces, čiže táto dôkazná vada (tzv. opomenuté dôkazy) takmer vždy založí nielen nepreskúmatelnosť vydaného rozhodnutia pre nedostatok dôvodov, ale súčasne tiež jeho protiústavnosť.¹¹ Vychádzajúc zo záverov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky možno konštatovať, že argumenty, či skôr dôvody nevyhovenia dôkazným návrhom uvádzané Najvyšším súdom Slovenskej republiky sú obsahového/materiálneho charakteru a vzťahujú sa výhradne na relevanciu dôkazu k predmetu dokazovania, teda sú definované výhradne s ohľadom na význam dôkazu pre prejednanie a rozhodnutie sporu. Z pohľadu nami diskutovanej problematiky by sa žiadalo doplniť aj ďalšiu skupinu dôvodov nevyhovenia dôkaznému návrhu strany sporu, a to v prípade oneskoreného predloženia návrhu na vykonanie dôkazu. Charakter uvedeného dôvodu možno označiť za procesný a v teoretickej rovine by sme sem zaradili napríklad tiež nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu z dôvodu nezákonnosti navrhovaného dôkazu,¹² okrem prípadu, ak súd aplikuje článok 16 ods. 2 Civilného sporového poriadku¹³ pripúšťajúci vykonanie nezákonného dôkazu v civilnom procese,¹⁴ ak tento prejde tzv. testom proporcionality.

2 Vplyv sudcovskej koncentrácie konania na dokazovanie

Ako sme načrtli vyššie, určujúce slovo v tom, ktoré z množiny navrhnutých dôkazov budú vykonané, má súd. V rámci tejto úvahy zvažuje a vyhodnocuje niekoľko základných kritérií, pričom relevancia dôkazu nie je jediným, a ani zásadným kritériom pre rozhodnutie v prospech dôkazného návrhu. Aj relevantný a zákonný dôkaz môže byť *de lege lata* súdom odmietnutý a nevykonaný z dôvodu nedôvodného omeškania s návrhom na jeho vykonanie. Ak procesný úkon strany, ktorý podlieha koncentrácii konania, nie je vykonaný včas, nespôsobuje (za zákonom ustanovených

¹¹ Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. 3. 2021, sp. zn. 5Cdo/107/2019*.

¹² Podľa § 187 ods. 1 Civilného sporového poriadku, „Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k náležitému objasneniu veci a čo sa získalo zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov.“

¹³ Podľa článku 16 ods. 2 Civilného sporového poriadku, „Súd pri prejednávaní a rozhodovaní veci nezohľadňuje skutočnosti a dôkazy, ktoré boli získané v rozpore so zákonom, ibaže vykonanie dôkazu získaného v rozpore so zákonom je odôvodnené uplatnením článku 3 ods. 1.“

¹⁴ K tomu pozri bližšie aj *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky zo dňa 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018*.

podmienok) procesnoprávne účinky. Absencia procesnoprávnych účinkov sa prejavuje v skutočnosti, že súd na procesný úkon neprihliada.¹⁵ Včasnosť predkladania dôkazných návrhov teda vnímame ako jedno z prvotných kritérií, ktoré súd vyhodnocuje pri rozhodovaní, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná. Na požiadavke včasnosti je vybudovaný procesný inštitút sudcovskej koncentrácie konania podľa § 153 Civilného sporového poriadku.¹⁶ Môžeme povedať, že sudcovská koncentrácia konania, ktorá je doménou rekodifikovaného sporového kódexu, predstavuje sankčný inštitút, podstatou ktorého je časová limitácia sporových strán v realizácii procesných úkonov. Nemusí však ísť o objektívnu časovú hranicu, a to v prípade, ak porušenie povinnosti včasného predloženia posúdi súd tak, že strana mohla konkrétnu skutočnosť uviesť už v skoršom procesnom štádiu a neurobila tak bez relevantného dôvodu, čím neodôvodnene predlžuje konanie v rozpore s princípom procesnej ekonomie a v rozpore s požiadavkou čo najrýchlejšieho skončenia konania. Ide teda o také konanie, kedy strana nevyužila možnosť tvrdenia a možnosť realizácie dôkazného návrhu už pri skoršom procesnom úkone, hoci tak urobiť mohla a pre pomýšľanie na úspech v spore tak urobiť aj mala.¹⁷ Na druhej strane však súdy môžu stranám na realizáciu procesných úkonov ukladať záväzné procesné lehoty, nedodržanie ktorých má rovnako za následok procesnú preklúziu práva. Žiada sa pripomenúť, že využitie sudcovskej koncentrácie konania je ponechané výhradne v decíznej právomoci súdu, ktorý svoj postup odôvodňuje v konečnom rozhodnutí. Uvedenú skutočnosť zdôrazňuje aj Krajský súd v Prešove, podľa ktorého *včasnosť predloženia prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany vyhodnocuje v okolnostiach konkrétneho prípadu vždy súd*

¹⁵ Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 577. ISBN 978-80-7400-629-6.

¹⁶ Podľa § 153 Civilného sporového poriadku, (ods. 1) „Strany sú povinné uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas. Prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany nie sú uplatnené včas, ak ich strana mohla predložiť už skôr, ak by konala starostlivo, so zreteľom na rýchlosť a hospodárnosť konania;“ (ods. 2) „Na prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany, ktoré strana nepredložila včas, nemusí súd prihliadnuť, najmä ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie ďalších úkonov súdu;“ (ods. 3) „Ak súd na prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany neprihliadne, uvedie to v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej.“

¹⁷ K tomu pozri bližšie ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 54 a nasl. ISBN 978-80-7400-629-6.

*a je ponechané na jeho úvahe, či prípadné omeškanie procesného úkonu ospravedlní alebo či prijme procesnú sankciu, ktorá spočíva v tom, že súd na procesný úkon neprihliadne, s tým, že mu neprizná procesné účinky.*¹⁸

Účelom legislatívnej úpravy sudcovskej koncentrácie konania je doclieť, aby sa strany vyhýbali tendenčným a prekvapivým postupom pri predkladaní prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku, a to pod hrozbou sankcie, ktorá môže v konečnom dôsledku viesť k prehre v spore. Vysvetlenie poskytuje Krajský súd v Bratislave, podľa ktorého *civilné sporové konanie sa spravuje zásadou koncentrácie konania, ktorá časovo obmedzuje strany sporu v možnosti uplatňovať prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany, a to za účelom zabezpečenia rýchleho a efektívneho vedenia súdneho konania a z dôvodu prevencie obštrukčného správania sa strán.*¹⁹ Zmiený nepriamy tlak na strany sporu sa prejavuje v požiadavke na uplatňovanie procesných úkonov čo najskôr a znamená možnosť súdu nepriznať procesné účinky takým prostriedkom procesnej obrany a procesného útoku, ktoré strana mohla v konaní uplatniť už skôr, ak by konala hospodárne a so zreteľom na rýchlosť konania.

Z gramatického výkladu príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku možno odvodzovať striktnu fakultatívnu povahu sudcovskej koncentrácie konania, ktorá je výhradne v diskrečnej právomoci súdu. Vzhľadom na účel tohto inštitútu, ako aj charakter civilného sporového procesu je však potrebné zotrvať na pravidle jej aplikovania súdom, ak sú na to splnené zákonom stanovené predpoklady. Opačný prístup súdu by mal byť skôr výnimočný, dostatočne odôvodnený, a najmä, bez ohľadu na skutočnosť, akou cestou sa súd pri aplikovaní sudcovskej koncentrácie konania uberie, je žiaduce zachovať rovnaký prístup voči obojstranným stranám.

Na záver tejto časti príspevku konštatujeme, že využitie sudcovskej koncentrácie konania je v sporoch spôsobilé výrazne oklieštiť rozsah a obsah dokazovania, a to aj o také dôkazy, ktoré (ak by boli včas uplatnené) mohli privodiť strane úspech v konaní. Karel Svoboda k tomu poznamenáva, že koncentrácia konania veľmi úzko súvisí s dokazovaním. Vymedzuje totiž udalosti, po uplynutí ktorých už nie je možné hmotnoprávne spoznávať skutok, teda skutočnosti dôležité pre rozhodnutie vo

¹⁸ Bližšie pozri *Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 25. 3. 2021, sp. zn. 2CoKR/6/2020.*

¹⁹ Bližšie pozri *Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 29. 4. 2021, sp. zn. 9CoP/1/2020.*

veci samej.²⁰ Žiada sa zdôrazniť, že nevyhovenie dôkaznému návrhu súd odôvodňuje jeho nedôvodne oneskorenou realizáciou, a nie jeho irelevanciou pre konanie, či prípadne nadbytočnosťou. Hrozba uplatnenia sudcovskej koncentrácie konania by preto mala v strane vyvolávať záujem a ochotu poskytnúť do konania, takpovediac, všetko, čo k veci má, aj svoje prípadné „tromfy“, a to ideálne v úvode konania, prípadne, s ohľadom na vývoj sporu, v čo najskoršom procesnom štádiu.

2.1 Oneskorené predloženie listinného dôkazu

Nadväzujúc na predchádzajúce myšlienky venujeme v nasledujúcej časti príspevku priestor úvahe nad postupom strany v sporovom konaní, ktorá svojím písomným podaním navrhne na podporu tvrdenej skutočnosti vykonať listinný dôkaz, ktorý má k dispozícii, avšak k jeho predloženiu pristúpi až na pojednávaní. Nad prípustnosťou a správnosťou takéhoto postupu sa zamýšľame najmä s ohľadom na zákonodarcom proklamovanú procesnú ekonomiu konania, ako i sudcovskú koncentráciu konania, pričom cieľom našej úvahy je priniesť záver o procesnej konformnosti predmetného postupu v aktuálnej koncepcii civilného sporového konania. K úvahe nás doviedla tiež skutočnosť, že zákon na vyššie vymedzenú situáciu explicitne nepamätá a výslovne nedáva možnosť súdu takýto procesne nevhodný postup strany procesne sankcionovať, preto si dovoľujeme predniesť vlastný postoj k riešeniu nastolenej situácie. Vychádzame aj zo základných myšlienok prednesených v prvej a druhej časti nášho príspevku, na ktoré týmto odkazujeme.

Základné smerovanie v našej úvahe prináša Krajský súd v Banskej Bystrici, podľa ktorého *„ak žalobca v odvolaní polemizoval, v akých prípadoch sa má podľa neho opodstatnene aplikovať sudcovská koncentrácia konania, odvolací súd musí konštatovať, že v prejednávanej veci išlo o modelový (ukázkový) prípad toho, kedy je uplatnenie tohto procesného inštitútu namieste, pretože v súlade s koncepciou nového civilného procesu strana evidentne si vedomá popretia určitej skutočnosti protistranou nemôže prísť na pojednávanie a až na ňom navrhovať dôkazy na preukázanie tejto (dlho predtým popretej) skutočnosti.“*²¹ V predmetnom konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam však išlo o odlišnú procesnú situáciu, kedy žalobca až na pojednávaní zrealizoval dôkazný návrh, hoci podľa

²⁰ Bližšie pozri SVOBODA, K. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009, s. 156. ISBN 978-80-7357-414-7.

²¹ Bližšie pozri *Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 31. 3. 2021, sp. zn. 12Co/26/2020*.

vyjadrenia súdu tak urobiť mal a mohol už oveľa skôr. Každopádne, pre naše potreby je relevantný záver o nemožnosti otáľania s dôkaznými návrhmi potrebnými na preukázanie pre rozhodnutie relevantnej skutočnosti. Vzhľadom na aktuálnu koncepciu sporového konania rovnako považujeme za neudržateľný postup strany, ktorá mohla a mala označiť dôkaz na preukázanie popretej skutočnosti v procesne skoršom štádiu, avšak tak neurobila.

Naša úvaha však smeruje k zisteniu, či je udržateľným taký postup, kedy (napríklad) žalovaný vo vyjadrení k žalobe navrhne na preukázanie tvrdenej skutočnosti vykonať listinný dôkaz, ktorý má v čase podania vyjadrenia k dispozícii, avšak predloží ho až na pojednávaní, hoci ho mohol predložiť už spolu s vyjadrením k žalobe, či napríklad pri duplike. Nepochybne je dôvodom takéhoto konania strany procesná taktika a nastolenie momentu prekvapenia vo vzťahu k protistrane.

Zdôrazňujeme, že jednou zo základných povinností strán sporu je povinnosť podoprieť skutkové tvrdenia dôkazmi (článok 8 Civilného sporového poriadku), pričom Civilný sporový poriadok túto povinnosť konkretizuje na prvý procesný úkon strany, čo znamená, že žalobca má povinnosť k žalobe pripojiť dôkazy, ktorých povaha to pripúšťa, s výnimkou dôkazov, ktoré nemôže pripojiť bez svojej viny.²² Rovnaké povinnosti prislúchajú i žalovanému, pričom zdôrazňujú a opakujú sa pri ustanoveniach upravujúcich repliku a dupliku, ku ktorým sa už viaže povinnosť súdu poučiť o následkoch sudcovskej koncentrácie konania. Zároveň, v súlade s kontradiktórnosťou konania, platí, že s dôkazmi protistrany sa má právo strana sporu oboznámiť, ako aj sa k nim vyjadriť. Pre účely zrýchlenia a zefektívnenia sporu je žiaduce, aby sa strany s listinnými dôkazmi mali možnosť oboznámiť čo najskôr a súčasne podať k nim príslušné stanovisko.

Z ustanovenia § 204 Civilného sporového poriadku²³ upravujúceho vykonanie dôkazu listinou možno usúdiť, že zákon predpokladá situáciu, kedy strana sporu k návrhu na vykonanie dôkazu listinou tento dôkaz nepriloží. Domnievame sa však, že normatívna úprava by mala dopadať na situácie, kedy strana v čase navrhovania dôkazu tento nemala k dispo-

²² Bližšie pozri § 132 ods. 3 Civilného sporového poriadku.

²³ Podľa § 204 Civilného sporového poriadku, „Dôkaz listinou sa vykoná tak, že súd listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah; to neplatí, ak ide o listinu, ktorej odpis bol strane sporu v priebehu konania doručený a ak listina alebo jej obsah neboli protistranou spochybnené.“

zícii, a teda ho získala dodatočne, prípadne si edičnú povinnosť splnila protistrana či tretia osoba, ktorá disponovala listinou. Akceptácia (*a to, či už de lege ferendae priamo zákonná alebo sudcovská*) nepriloženia listiny k písomnému podaniu, ktorým strana navrhne jej vykonanie, by mala byť odôvodnená objektívnou nemožnosťou priloženia listiny v čase realizácie procesného úkonu. Nemožno však pripustiť, že predmetné ustanovenie by malo/mohlo slúžiť stranám ako prostriedok na ospravedlnenie neodôvodnene oneskoreného predkladania listinných dôkazov, čo by bolo v priamom rozpore s hospodárnosťou sporového procesu. Zároveň sa žiada doplniť, že aj samotné znenie ustanovenia upravujúceho vykonanie dôkazu listinou kladie dôraz na procesnú ekonómiu, keď od „klasického“ vykonania dôkazu listinou prečítaním alebo konštatovaním upúšťa za kumulatívneho splnenia podmienok, že listina bola protistrane doručená na vyjadrenie v priebehu konania a súčasne nebola protistranou spochybnená. Môžeme teda vyvodiť, že podľa § 204 Civilného sporového poriadku existuje popri klasickom vykonaní dôkazu listinou jej prečítaním alebo oznámením obsahu aj špecifický spôsob, pričom taktiež musí byť vykonanie dôkazu listinou zaznamenané a musí byť zrejmé, aké informácie z nej súd čerpal.²⁴

Ustanovenie § 153 ods. 2 Civilného sporového poriadku upravujúce sudcovskú koncentráciu konania uvádza, že *na prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany, ktoré strana nepredložila včas, nemusí súd prihliadnuť, najmä ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie ďalších úkonov súdu*. Prostriedkom procesnej obrany a procesného útoku je návrh na vykonanie dôkazu, nie jeho samotné vykonanie, ktorému v prípade listinného dôkazu nevyhnutne predchádza jeho predloženie. Z príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku upravujúcich povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť však usudzujeme, že zákon kladie dôraz na predloženie dôkazov, ktorých povaha to umožňuje, spolu s dôkazným návrhom. Podľa komentára k Civilnému sporovému poriadku „ak navrhovateľ nesplní túto povinnosť, súd ho vyzve, aby tieto dôkazy predložil dodatočne.“²⁵ Odborná literatúra súčasne dopĺňa, že „nesplnenie podmienky pripojiť dôkazy, na ktoré sa žalobca odvoláva, podľa súdnej praxe nemôže byť v žiadnom prípade dô-

²⁴ Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 753. ISBN 978-80-7400-629-6.

²⁵ Bližšie pozri HORVÁTH, E. a A. ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, s. 289. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-318-3.

vodom na odmietnutie podania alebo zastavenie konania, pretože nejde o nedostatok podmienky konania, ani o vadu návrhu, okrem prípadu, ak by to bolo *expressis verbis* uvedené v zákone“.²⁶ Súčasťou procesného postupu súdu je určiť, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná,²⁷ a teda je vecou a záujmom strany, ktorej má dôkaz svedčiť, aby tento dôkaz predložila najneskôr na pojednávaní, na ktorom sa bude dôkaz vykonávať, okrem uplatnenia postupu podľa § 189 Civilného sporového poriadku upravujúceho situáciu, kedy strana nemá dôkaz v dispozičnej sfére. V opačnom prípade sa vystavuje riziku neunesenia dôkazného bremena. Podstatným pre naše účely sa javí byť záver Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z roku 1999, podľa ktorého „Súd môže účastníka konania vyzvať aj na odstránenie takej vady konania, ktorá pokračovaniu v konaní nebráni, ak je to účelné pre ďalší priebeh konania. [...] Nepripojenie listinných dôkazov nie je v zásade neodstrániteľnou prekážkou konania, ktorá by bránila pokračovať v konaní. Tento nedostatok sa môže prejaviť v neunesení dôkazného bremena žalobcu, a tak na výsledku sporového konania.“²⁸ Domnievame sa, že zákon apeluje na spájanie návrhu na vykonanie dôkazu s jeho predložením, a to osobitne pokiaľ ide o listinné dôkazy. Sme presvedčení, že nemožno podporovať snahy sporových strán taktizovať a obchádzať ustanovenia o udržiavaní procesnej disciplíny v spore akceptáciou popísaného konania strán. Pre udržanie poriadku v spore a zachovanie koncepcie, akú nastolil zákonodarca, je potrebné zotrvať na požiadavke predloženia listiny spolu s dôkazným návrhom, samozrejme, s výnimkou prípadov vyžadujúcich si prihliadnutie na osobitné dôvody.

Vychádzajúc z podstaty sudcovskej koncentrácie konania a účelu aktuálne koncipovaného sporového procesu sa domnievame, že legislatíva kladie dôraz najmä na rýchlosť a efektívnosť konania, pričom nedôvodné a „umelé“ predlžovanie konania má za cieľ odstrániť a takto procesne sa správajúce sporové strany zodpovedajúco sankcionovať. Ak uzavrieme, že následkom nepredloženia listiny (ako zásadného dôkazu) do konania je strata sporu, musíme sa tiež dokázať vysporiadať s otázkou, ako postupovať po oneskorenom predložení listiny, keďže je zřejmé, že aktuálne nastavenie sporového procesu kladie dôraz na včasnosť, hospodár-

²⁶ Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 487. ISBN 978-80-7400-629-6.

²⁷ Bližšie pozri §§ 171, 181 a 185 Civilného sporového poriadku.

²⁸ Bližšie pozri KERECMAN, P., Z. FABIANOVÁ a T. FRIŠTIKOVÁ, eds. *Judikatúra vo veciach dokazovania v civilnom konaní*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 125. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-464-7, ako aj R 47/2000.

nosť a procesnú diligenciu strán. Jediným do úvahy prichádzajúcim procesným inštitútom majúcim charakter „procesného potrestania“ je sudcovská koncentrácia konania. Hoci gramatickým výkladom ustanovenia § 153 ods. 2 Civilného sporového poriadku nemožno dospieť k záveru, že oneskorené predloženie listiny (nie návrhu na vykonanie dôkazu listinou) je sankcionovateľné sudcovskou koncentráciou konania, vychádzajúc z článku 4 Civilného sporového poriadku,²⁹ ktorý umožňuje sudcovi dotvárať procesné právo tam, kde existujú v procesnej úprave medzery, domnievame sa, že využitie tohto inštitútu, aj s ohľadom na už spomínaný účel sporového kódexu, je efektívnym nástrojom na odbúravanie potenciálnych snáh sporových strán o neprimerané taktizovanie, ktoré je v konečnom dôsledku spôsobilé zbytočne predlžovať súdne konanie. *De lege ferendae* navrhujeme zákonom upraviť možnosť súdu neprihliadať na oneskorené predloženú listinu, ktorej vykonanie bolo navrhnuté v písomnom podaní strany, ak ju strana mohla predložiť už skôr, ak by konala hospodárne.

3 Vplyv procesnej aktivity sporových strán na obsah a rozsah dokazovania

Základným východiskom pre stanovenie miery dokazovania v spore je premisa, v zmysle ktorej, ak si strany sporu v plnej miere plnia svoje procesné povinnosti spočívajúce v (obsahovo protichodne zameranej) povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti, dokazovanie bude prebiehať v najširšom možnom rozsahu. Obsah a rozsah dokazovania je nepochybne podmienený prioritne mierou procesnej aktivity sporových strán, rovnako však aj následným posúdením relevantnosti, zákonnosti a včasnosti dôkazných návrhov súdom, čo vedie k následnej reštrikcii dokazovania. Základné obmedzenie spočíva na časovom kritériu, čo znamená, že navrhovanie dôkazov stranami sporu je časovo ohraničené sudcovskou koncentráciou konania a zákonnou koncentráciou konania.³⁰ V nasledu-

²⁹ Podľa článku 4 Civilného sporového poriadku,

(ods. 1) „Ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci;“

(ods. 2) „Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej vedy a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.“

³⁰ Bližšie pozri *Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 5. 5. 2021, sp. zn. 3Co/2/2021.*

júchich riadkoch sa bližšie venujeme procesným inštitútom naviazaným na aktivitu sporových strán v konaní, a to (nielen, ale aj) s ohľadom na špecifikáciu právnych následkov omeškania s procesnými úkonmi, ktoré majú zásadný význam pre určenie, čo a v akom rozsahu sa v konaní dokazuje.

3.1 Zhodné a nesporné skutkové tvrdenia

Mimoriadny význam pre stanovenie miery dokazovania má § 151 Civilného sporového poriadku,³¹ ktorý je nesporne ustanovením majúciim vplyv práve na rozsah a obsah dokazovania. Podstatou uvedenej právnej úpravy je vyvodenie záveru o nespornosti určitých skutkových tvrdení bez potreby ich dokazovania. Výslovne nepopreté skutkové tvrdenia protistrany sa považujú za nesporné, pričom takéto skutočnosti súd považuje za preukázané a nevykonáva o nich dokazovanie. Naopak, pojme ich do skutkového základu rozhodnutia bez dokazovania. Zároveň, popretie skutkových tvrdení, ktoré sa týkajú konania alebo vnímania strany, vyžaduje, aby strana uviedla vlastné tvrdenia o predmetných skutkových okolnostiach, inak je popretie neúčinné. Následkom procesnej pasivity strany je, ako uvádza komentár k Civilnému sporovému poriadku, procesná sankcia vo forme nespornosti nepopretých skutkových tvrdení protistrany (§ 151 ods. 1 Civilného sporového poriadku) alebo neúčinnosti nekvalifikovaného popretia skutkového tvrdenia protistrany (§ 151 ods. 2 Civilného sporového poriadku).³² Je procesnou povinnosťou súdu objasniť stranám, ktoré skutočnosti považuje za sporné a ktoré za nesporné a aké dôkazy vykoná, čo stranám napovedá, akým smerom sa majú uberať vo svojej ďalšej procesnej aktivite.³³ Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na skutočnosť, že *„cieľom tejto úpravy je zamerať procesnú aktivitu strán na skutočnosti, ktoré sú podľa posúdenia súdu sporné, teda viesť strany už počas konania k tomu, aby dokázali predvídať rozhodnutie súdu, [avšak zároveň dodáva, že] je cieľom zrýchliť a zjedno-*

³¹ Podľa § 151 Civilného sporového poriadku,

(ods. 1) „Skutkové tvrdenia strany, ktoré protistrana výslovne nepoprela, sa považujú za nesporné;“

(ods. 2) „Ak strana poprie skutkové tvrdenia, ktoré sa týkajú jej konania alebo vnímania, uvedie vlastné tvrdenia o predmetných skutkových okolnostiach, inak je popretie neúčinné.“

³² Bližšie pozri HORVÁTH, E. a A. ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, s. 322. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-318-3.

³³ Bližšie pozri ustanovenia § 171 ods. 2 Civilného sporového poriadku a § 181 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

dušiť konanie tak, aby sa nevykonávali zbytočné dôkazy, ktoré súd nepovažuje za dôležité, a nevenovala sa pozornosť bezdôvodným skutkovým tvrdeniam, ktoré sú, podľa názoru súdu, buď nesporné alebo právne bezvýznamné.³⁴ Domnievame sa, že omeškanie s kvalifikovaným popretím skutkových tvrdení môže mať pre stranu nepriaznivé následky na výsledok konania, ak súd neprijme oneskorené tvrdenia s ohľadom na uplatnenie sudcovskej koncentrácie konania. Raz uplatnená sudcovská koncentrácia konania súd zaväzuje a vyvodený záver o nespornosti tvrdenia podľa § 151 Civilného sporového poriadku nemožno, podľa nášho názoru, zvrátiť.

Rovnako ovplyvniť obsah a rozsah dokazovania je spôsobilá aplikácia ustanovenia § 186 ods. 2 prvá veta Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd vychádza zo zhodných tvrdení strán, ak neexistuje dôvodná pochybnosť o ich pravdivosti. Limitom použitia „zhodných tvrdení“ strán je existencia dôvodnej pochybnosti o ich pravdivosti. Môžeme konštatovať, že dôvodná pochybnosť o pravdivosti zhodne uvádzaných skutočností zakladá pre súd povinnosť vykonať dokazovanie i v tomto rozsahu. V súvislosti s koncentračným princípom dopĺňame, že, podľa nášho názoru, neskoršie tvrdenie strany, ktoré obsahovo bude svedčiť v prospech zhodnosti so skôr tvrdenou skutočnosťou protistrany, nebráni súdu prijať záver o zhodnosti tvrdení a upustiť od vykonania dokazovania o takejto skutočnosti. Argumentujeme gramatickým výkladom ustanovenia § 186 ods. 2 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd na zmeny v tvrdeniach o skutočnostiach, na ktorých sa strany dohodli, neprihliada. *A contrario* teda nemožno súdu uprieť prihliadnutie na oneskorené zhodné tvrdenie či zmenu z pôvodného protitvrdenia na zhodné tvrdenie. Takýto výklad je, podľa nášho názoru, v súlade s hospodárnosťou a rýchlosťou konania a nepopiera ani princíp formálnej pravdy, typický pre sporový proces.

Výsledkom aplikácie oboch vyššie prezentovaných ustanovení Civilného sporového poriadku je zúženie rozsahu dokazovania na základe aktivity (či pasivity v prípade § 151 Civilného sporového poriadku) sporových strán. Hoci odborná literatúra pojmy „nesporné tvrdenia“ a „zhodné tvrdenia“ z hľadiska významu stotožňuje,³⁵ rozdiel badáme v spôsobe,

³⁴ Bližšie pozri *Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. 12. 2020, sp. zn. 20bdo/56/2020*.

³⁵ Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 573 a 713. ISBN 978-80-7400-629-6.

ako súd dospeje k vyhodnoteniu nespornosti či zhodnosti tvrdení. Zatiaľ čo k „nespornosti“ tvrdenia možno dospieť aj nečinnosťou protistrany,³⁶ prípadne z dôvodu nekvalifikovaného popretia, pri zhodných tvrdeniach je nevyhnutné aktívne, obsahovo totožné vyjadrenie oboch sporových strán, ktoré súd vyhodnotí ako zhodné. Na záver tejto časti nášho príspevku možno uzavrieť, že obsah a rozsah dokazovania sa s ohľadom na vyjadrenia strán sporu obmedzujú len na kvalifikovane popreté skutkové tvrdenia, výnimočne tiež na zhodné skutkové tvrdenia, o pravdivosti ktorých má súd pochybnosť.

3.2 Domnienky

Zásadný vplyv na dokazovanie má v civilnom procese aplikácia domnie-
nok,³⁷ nakoľko skutočnosť, pre ktorú je v zákone upravená domnienka,
nie je potrebné dokazovať, keďže takáto skutočnosť sa považuje za preu-
kázanú. To platí len pokiaľ, pokiaľ protistrana nepreukáže opak. Súd teda
nedokazuje skutočnosti potvrdzujúce či vyvracajúce určitý záver, pre
ktorý zákon ustanovuje domnienku, ale tento záver považuje za preuká-
zaný a pracuje s ním ďalej ako so skutkovým poznatkom. Limitom mož-
nosti použitia vyvrátiteľnej právnej domnienky je uplatnenie dôkazu
opaku, ktorý preukazuje nepravdivosť skutočnosti majúcej sa považovať
za preukázanú.

S ohľadom na zameranie nášho príspevku na sudcovskú koncentrá-
ciu konania sa domnievame, že len včasné preukázanie opaku má za ná-
sledok vyvrátenie skutočnosti, ktorej svedčí domnienka. Oneskorené
skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy smerujúce k vyvráteniu domnienky
sú sankcionovateľné procesnou preklúziou práva, ak súd uzná, že tieto
bolo možné predložiť v skoršom procesnom štádiu, a teda nie sú spôsobi-
lým prostriedkom pre vyvrátenie domnienky, ak už súd v konaní aplikov-
val sudcovskú koncentráciu konania.

3.3 Hmotnoprávne námietky

Základná definícia hmotnoprávnej námietky upravená v § 152 Civilného
sporového poriadku³⁸ naznačuje, že ide o taký hmotnoprávny úkon stra-

³⁶ Pozn.: Aplikovaním zákonom predpokladanej domnienky.

³⁷ Bližšie pozri § 192 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého „Skutočnosť, pre ktorú je v zákone ustanovená domnienka pripúšťajúca dôkaz opaku, má súd za preukázanú, ak v konaní nevyšiel najavo opak.“

³⁸ Podľa § 152 Civilného sporového poriadku, „Hmotnoprávna námietka je právny úkon strany spôsobujúci zmenu, zánik alebo oslabenie práva protistrany.“

ny sporu, ktorého uplatnenie znamená pre uplatňujúcu stranu výrazné zlepšenie procesnej pozície, ak jej uplatnením dôjde k zmene alebo oslabeniu práva protistrany, či dokonca k jeho zániku. Vysvetlenie poskytujú komentár k Civilnému sporovému poriadku, podľa ktorého ide o taký „právny úkon (prejav vôle), ktorý mení dôvodný nárok protistrany na nedôvodný, prípadne mení dôvodný procesný útok či dôvodnú procesnú obranu na nedôvodnú.“³⁹ Z uvedeného možno logicky usúdiť, že včas uplatnená hmotnoprávna námietka je spôsobilá ovplyvniť a modifikovať mieru dokazovania v rozhodujúcom rozsahu, a to dokonca do takej miery, že vylúči dokazovanie o merite veci a dokazovanie nasmeruje na preukázanie splnenia predpokladov uplatnenia hmotnoprávnej námietky. Pre vyhodnotenie toho, čo je v spore potrebné dokazovať po uplatnení hmotnoprávnej námietky, je dôležitým posúdenie charakteru námietky, a síce, či ne/bola uplatnená *in eventum*.⁴⁰ Takáto forma uplatnenia hmotnoprávnej námietky dokonca rozšíri obsah dokazovania, nakoľko po primárnom dokazovaní dôvodnosti a opodstatnenosti žalobou uplatneného nároku žalobcu nasleduje dokazovanie uplatnenej hmotnoprávnej námietky. Obdobne, ako pri iných prostriedkoch procesnej obrany a procesného útoku, aj uplatnenie hmotnoprávnej námietky je limitované sudcovskou koncentráciou konania, preto na oneskorene uplatnenú hmotnoprávnu námietku by bez relevantného dôvodu súd nemal, podľa nášho názoru, prihliadať.

3.4 Skrátené rozhodnutia

Už samotný názov prvej hlavy tretej časti Civilného sporového poriadku napovedá, že v konaniach, ktorých výsledkom je tzv. skrátené rozhodnutie, sa dokazovanie nerozvinie v plnej miere ako je tomu v štandardnom spore, čo je dané, okrem iného, i mierou procesnej aktivity, disciplinovanosti strán či mierou presvedčivosti v žalobe tvrdených skutočností.

3.4.1 Platobný rozkaz

Platobný rozkaz je formou súdneho rozhodnutia vydávaného v tzv. rozkaznom konaní, ktoré je oproti štandardnému priebehu sporového kona-

³⁹ Bližšie pozri ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 575. ISBN 978-80-7400-629-6.

⁴⁰ K tomu pozri bližšie ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 576. ISBN 978-80-7400-629-6.

nia značne oklieštené čo do procesného postupu súdu. O efektivite využitia uvedenej formy súdneho rozhodnutia svedčí aj frekvencia jej výskytov v praxi. Platobným rozkazom rozhoduje súd len na tom skutkovom základe, ktorý zistí zo skutočností tvrdených žalobcom; štandardné dokazovanie nevykonáva. Dokazovanie sa obmedzuje len na subjektívne posúdenie v žalobe tvrdených skutočností súdom a posúdenie listinných dôkazov tvoriacich prílohu žaloby. O skutočnostiach, ktoré žalobca v žalobe uvádza, nesmú existovať na strane súdu žiadne pochybnosti; prípadná existencia pochybností zakladá pre súd prekážku rozhodnutia platobným rozkazom. Nemožnosť rozhodnúť platobným rozkazom znamená povinnosť pokračovať v konaní nariadením pojednávania, na čo nadväzuje riadne vykonanie dokazovania v rozsahu potrebnom pre skončenie konania meritórnym rozsudkom.

3.4.2 Kontumačný rozsudok

S ohľadom na realizáciu procesných úkonov stranami sporu má na dokazovanie vplyv aj procesná pasivita či nedostatočná aktivita sporových strán.

Rozsudok pre zmeškanie je jednou z foriem sankcie, ktorú uplatňuje, respektíve môže uplatniť súd voči ktorejkoľvek procesne pasívnej strane. Vychádzajúc z účelu Civilného sporového poriadku, ktorým je najmä zrýchlenie, skvalitnenie a zefektívnenie civilného procesu, za súčasného splnenia podmienky hospodárnosti konania, sú tzv. sankčné rozsudky jedným z efektívnych nástrojov uplatňovania tohto zámeru zákonodarcu. Inštitút tzv. sankčných rozsudkov je typický pre sporové konania. Rozsudok pre zmeškanie považujeme za súdne rozhodnutie *sui generis*, pričom rozhodnúť takouto formou rozhodnutia môže súd, s ohľadom na princíp rovnosti účastníkov, vo vzťahu k žalobcovi, ako aj žalovanému, a teda každá zo sporových strán musí rovnako počítat s takouto možnou sankciou v prípade, ak si nesplní svoje procesné povinnosti.

Spravodlivosť rozhodnutia v kontexte redefinovaného sporového procesu, a osobitne v prípade kontumačných rozsudkov nemožno chápať izolovane tak, že rozhodnutie vychádza z dôkladne zisteného skutkového stavu. Spravodlivosť rozhodnutia je posudzovaná v intenciách konkrétneho konania a s ohľadom na požiadavku vysokej miery účasti a procesnej aktivity sporových strán. Súd sa pri rozhodovaní v štandardne rozvíjanom spore obmedzuje na posudzovanie dôkazov, ktoré strany do konania predložili, vychádza z toho, čo strany v rámci svojej procesnej aktivity uviedli, a teda nezisťuje skutkový stav a nevykonáva dokazovanie

nad tento rámec. Ako však konštatuje dostupná odborná literatúra, rozsudok pre zmeškanie sa nevydáva po štandardnom vykonaní dokazovania, ani po právnom posúdení veci, preto odôvodnenie tohto rozsudku obsahuje len stručnú identifikáciu procesného nároku a právny dôvod vydania rozsudku pre zmeškanie.⁴¹ Spravodlivým rozhodnutím pri rozhodovaní na základe zmeškania je teda také rozhodnutie, ktoré nevychádza ani zo základných predpokladov zisťovania skutkového stavu v štádiu dokazovania, ale je založené výhradne na tvrdení len jednej zo sporových strán⁴² a vzhľadom na skutočnosť, že jeho základným definičným znakom je sankčný charakter, predpokladom jeho vydania je porušenie (v zákone vymedzených) procesných povinností protistranou.

Dokazovanie pri rozhodovaní kontumačným rozsudkom sa obmedzuje výhradne na splnenie podmienok pre jeho vydanie a možnosť zvrátenia neúspechu v konaní po vydaní rozsudku pre zmeškanie je limitovaná len preukázaním nedostatkov v základných predpokladoch jeho vydania, prípadne existenciou ospravedlniteľných dôvodov zmeškania lehoty na vykonanie procesného úkonu, ktorého zmeškanie je sankcionovateľné kontumačným rozsudkom.⁴³

3.4.3 Rozsudok pre uznanie/vzdanie sa nároku

Obe formy meritórneho skončenia konania (rozhodnutie na základe uznania nároku, rozhodnutie na základe vzdania sa nároku) sú založené na dispozičnom úkone žalobcu či žalovaného. Vydaníu uvedených foriem rozhodnutia nebráni ani aktuálny stav dokazovania, nakoľko pre rozhodnutie rozsudkom pre uznanie či vzdanie sa nároku nie je potrebné, aby vykonaný dispozičný úkon korešpondoval s aktuálnym smerovaním konania (výhra či strata sporu). Jeho vydanie sa neopiera o zistený skutkový stav (ktorý sa ani nezisťuje), ale opiera sa o uznávací prejav žalovaného.⁴⁴ Nevyhnutným predpokladom vydania rozsudku na základe uznania alebo vzdania sa nároku je návrh strany na jeho vydanie. Procesný úkon obsahovo predstavujúci uznanie alebo vzdanie sa nároku bez návr-

⁴¹ Bližšie pozri HORVÁTH, E. a A. ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, s. 601. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-318-3.

⁴² Pozn.: V prípade žalobcu je týmto tvrdením tvrdenie v žalobe uplatneného nároku a v prípade žalovaného popretie žalovaného nároku.

⁴³ K dokazovaniu procesných skutočností, akými sú napríklad predpoklady pre vydanie kontumačného rozsudku, pozri bližšie SVOBODA, K. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009, s. 277 a nasl. ISBN 978-80-7357-414-7.

⁴⁴ Bližšie pozri WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ, et al. *Civilní právo procesní: Část první: řízení nalézací*. 8. vyd. Praha: Leges, 2015, s. 341. ISBN 978-80-7502-076-5.

hu strany na vydanie zodpovedajúceho rozsudku pre vzdanie sa alebo uznanie nároku by pre súd predstavoval iba ďalšie skutkové tvrdenie,⁴⁵ ktoré by súd zohľadnil pri rozhodovaní veci, dokazovanie by však zrealizoval.

Záver

Primárnym cieľom predkladaného príspevku bolo definovať vplyv procesnej aktivity sporových strán a uplatňovania sankčného procesného inštitútu v podobe sudcovskej koncentrácie konania na obsah a rozsah dokazovania v sporovom konaní. Po vykonanej analýze sme dospeli k záveru, že sudcovská koncentrácia konania, ktorá pomáha súdu zabezpečiť plynulý a bezprietahový chod sporového konania, má zásadný vplyv na dokazovanie, pričom obsahovo a rozsahovo zužuje túto fázu súdneho konania do tej miery, do akej sporové strany ignorujú svoju procesnú povinnosť včasného uplatňovania prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany. Aplikácia sudcovskej koncentrácie konania má zásadný vplyv aj na procesné inštitúty nevyhnutne napojené na procesnú aktivitu sporových strán, použitie ktorých má v sporoch zásadný význam pri určovaní miery, v akej bude súd vykonávať dokazovanie. V príspevku sme predstavili pohľad osobitne na hmotnoprávne námietky, vyvrátiteľné právne domnienky, *sui generis* formy rozsudkov či zhodné/nepopreté skutkové tvrdenia. Zodpovednosť sporových strán za výsledok sporu, s ohľadom na mieru ich procesnej diligencie, bola v rekodifikovanom sporovom procese povýšená na úroveň rozhodujúceho faktora pre dosiahnutie spravodlivého rozhodnutia sporu súdom, a preto má určujúci vplyv tiež na rozsah, v akom súd vykoná dokazovanie.

Sekundárnym cieľom príspevku bolo potvrdiť alebo vyvrátiť hypotézu o správnosti, zákonnosti a procesnej konformnosti postupu strany, ktorá písomným podaním navrhne vykonať listinný dôkaz, ktorý má k dispozícii, avšak predloží ho až na pojednávaní. Dospeli sme k záveru, že popísaný postup nie je v súlade so základnými piliermi, na ktorých bol vybudovaný Civilný sporový poriadok, ako sú formálna pravda, koncentračný princíp, procesná ekonómia a v neposlednom rade snaha o dosiahnutie rýchlej spravodlivosti. Navyše, kontradiktórnosť konania garantuje protistrane možnosť vždy reagovať na takýto dôkaz, čím v konečnom dôsledku (zavinením procesne nedisciplinovanej strany, ktorá oneskorene predloží dôkaz) dochádza k nežiaducemu a nedôvodnému

⁴⁵ Pozn.: Takýto prejav protistrany by bolo možné považovať za „zhodné tvrdenie“.

predložovaniu súdneho konania, preto, podľa nášho názoru, nemožno v praxi obdobný postup strán akceptovať. Uvedený postup možno aktuálne odbúrať primeranou aplikáciou ustanovení o sudcovskej koncentrácii konania s ohľadom na článok 4 Civilného sporového poriadku, zároveň sa však domnievame, že by bolo vhodné a efektívne legislatívne zakotviť možnosť aplikácie sudcovskej koncentrácie konania pri neodvodnene oneskorenom predložení listiny do konania.

Zoznam bibliografických odkazov

Dôvodová správa k zákonu č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok.

HORVÁTH, E. a A. ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 842 s. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-318-3.

KERECMAN, P., Z. FABIANOVÁ a T. FRIŠTIKOVÁ, eds. *Judikatúra vo veciach dokazovania v civilnom konaní*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 411 s. Rekodifikácia. ISBN 978-80-8168-464-7.

KUŠNÍRIKOVÁ, M. Prejednací princíp v civilnom procese. In: L. SIVÁČKOVÁ, ed. *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave: 2. ročník* [CD-ROM]. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 222-233. ISBN 978-80-8054-825-4.

LAVICKÝ, P., E. DOBROVOLNÁ, R. DÁVID, M. HRDLIČKA, R. CHALUPA a T. PONDIKASOVÁ. *Moderní civilní proces*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2014. 268 s. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 499. ISBN 978-80-210-7601-3.

LUKÁČIKOVÁ, P. a J. ZÁMOŽÍK. *Vývojové tendencie princípov civilného procesu po rekodifikácii civilného práva procesného*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2016. 133 s. ISBN 978-80-224-1568-2.

MOLNÁR, P. Skutkový základ súdneho rozhodnutia v skrátených konaniach a pri skrátených rozhodnutiach. In: P. VOJČÍK, P. KOROMHÁZ a E. VADAS, eds. *Košické dni súkromného práva II*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 667-674. ISBN 978-80-8129-088-6.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 168/2019.

- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018.
- Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 31. 3. 2021, sp. zn. 12Co/26/2020.
- Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 29. 4. 2021, sp. zn. 9CoP/1/2020.
- Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 25. 3. 2021, sp. zn. 2CoKR/6/2020.
- Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 5. 5. 2021, sp. zn. 3Co/2/2021.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. 3. 2021, sp. zn. 5Cdo/107/2019.
- SVOBODA, K. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009. 391 s. ISBN 978-80-7357-414-7.
- ŠTEVČEK, M., S. FICOVÁ, J. BARICOVÁ, S. MESIARKINOVÁ, J. BAJÁNKOVÁ, M. TOMAŠOVIČ, et al. *Civilný sporový poriadok: Komentár*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016. 1516 s. ISBN 978-80-7400-629-6.
- Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. *Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov*.
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. 12. 2020, sp. zn. 20bdo/56/2020.
- WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.
- WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ, et al. *Civilní právo procesní: Část první: řízení nalézací*. 8. vyd. Praha: Leges, 2015. 621 s. ISBN 978-80-7502-076-5.
- Zákon č. 160/2015 Z.z. *Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov*.

JUDr. Viktória Kol'veková

Právnická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

viktoria kozmova@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-9617-7713>